

AKADEMİK DERGİSİ

ANKARA 2019 (HAZİRAN) - Sayı: 6 - s. 267-269

■
AHMET YAŞAR OCAK,
SELÇUKLULAR OSMANLILAR VE İSLÂM,
Timaş Yayınları, İstanbul 2017, 384 S.

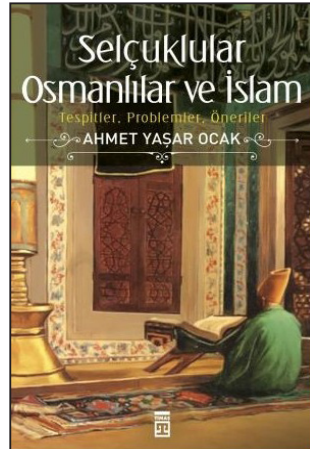
Doktora Öğrencisi

ÖMERÜL FARUK EJDER

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

orcid.org/0000-0003-1802-4062

ejderfaruk@hotmail.com

Ahmet Yaşar Ocak, *Selçuklular Osmanlılar ve İslâm* adlı eserinde, önceden kaleme almış olduğu makalelerini bir kitap halinde okuyucuların istifadesine sunmaktadır. Eser Timaş Yayınları tarafından 2017’de basılmıştır. Yazar bu kitapta, Türkiye tarihçiliğinin pek dokunmadığı konuları ve problemleri ele aldığını belirtmektedir. Müellif, konuyla ilgili çalışmalarda yöntem açısından eksikliklere dikkat çekmektedir. Osmanlı tarihine dair yayınların (en önemli ve değerli arşivlerin ve yazma kütüphanelerinin burada olmasına rağmen) Batı’daki yayınların gerisinde kalması, yazara göre yönetime yeterince eğilmemenin bir neticesidir.

Eserin giriş bölümünde yazar, *Müslüman Türk Devlet Geleneğinde Meşrulaştırıcı Bir Siyasal Araç Olarak İslâm*, başlığı altında bu ifadeden ne kastedildiğini izah etmektedir. Müellif bu ifadeyle, Müslüman Türk devletlerinin İslâm’ı sadece bir inanç, ibadet, muamelât ve ahlak sistemi değil, aynı zamanda bir kendini meşrulaştırma, siyaset yapma, yönetme ve başka devletlerle ilişki kurma aracı olarak kullanmalarını, zihniyet ve metot boyutlarını kastettiğini söylemektedir. Takip eden makalelerde yazar, *İslâm’ın Devlet ve Toplum* ile münasebetlerini, Türklerin İslâm’a girişi gibi tarihsel bir olgunun, siyasal, toplumsal, kültürel ve inanç boyutlarının ayrı ayrı pek çok monografinin konusu olması gerektiğini bildirmektedir. Yazar *kutup* adlı makalesinde, tasavvuf ve sosyal tarih çalışmalarında bu kavramın sufî tabanlı toplumsal hareketlerdeki rolünü incelemektedir. *Mehdilik ve Mehdici Hareketler* başlığı ise bu kavramın “mitolojik” ve “sosyo-politik” boyutlarını ele almaktadır.

Eserin ikinci bölümünde, *Selçuklu Türkiye’sinde Tasavvuf* başlığı altında, tarikatların sadece dinî değil siyasal, sosyal ve kültürel hayatta önemli rol icra ettiklerini vurgulamaktadır. Vefâî tarikatının, hem Osmanlı hem de Selçuklu döneminde oynadığı role değinen müellif, *Türkmen Şeyhi Dede Garkın*’ın, ortaçağ Anadolu’sunun dinî yapılanmasındaki rolünden ötürü dikkatle incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. *Babâiler İsyamı* başlığı altında, tarihteki isyanların, onları gerçekleştiren toplumların psikolojik ve zihin reflekslerine dikkat çeker. Yazar, *Sarı Saltık* başlığı altında, cevabı henüz verilmemiş bazı soruları yeniden hatırlamak ve yeni sorular sorarak çözüme katkı sağlamayı hedeflemektedir. *Anadolu Selçuklu Kültür Tarihinin Büyük Sorunsalı: Dönem Anadolu’sunun Bilimsel ve Entelektüel Tarihi* başlığı altında, bu dönemin kültürel ve entelektüel tarihi hakkında Mevlânâ ve Sadreddin-i Konevî gibi sûfîlerin biyografisine yer verir.

Yazar eserin üçüncü bölümünde, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Sorunsalını* tartışmaya açmaktadır. Müellif, *Modern Osmanlı Tarih Yazıcılığının Devasa Sorunsalı: Osmanlı İmparatorluğu ve İslâm* başlığı altında, Türkiye tarihçiliğini teslim alan bölünmüş ideolojik ortamın bugüne kadar bunun yeterince tartışılmasına fırsat vermediğini esefle belirtmektedir. Müellif, *Osmanlı İmparatorluğu ve İslâmî Bilimler* başlığı altında, Osmanlı'nın zihniyet, kültür, bilim ve eğitim tarihi hakkında yapılan cılız çalışmalardan şikâyet etmektedir. *Osmanlı "Resmî İdeolojisi"*'nin en önemli karakteristiğinin, bir inanç ideolojisi olduğunu vurgular. *Türkiye Tasavvuf Tarihi Yazıcılığında Melâmîler* başlığı altında yazar, Melâmîlik araştırmalarının nasıl başlayıp hangi noktaya geldiğini, bundan sonra nasıl bir istikamet takip edebileceğine değinmektedir. Müellif, *Bektâşî Tarikatı*'nı ele alırken Bektâşiliği, Anadolu'da XIII. yüzyılda Kalenderîlik içinde Hacı Bektaş-ı Velî an'aneleri etrafında fiilen teşekküle başlayıp gelişmekle beraber, XV. yüzyılın başlarında Osmanlı sultanı II. Bayezid'in insiyatifiyle Balım Sultan'ın şeyhliği önderliğinde resmen kurulan gayri Sünnî mahiyette bir tarikat olarak tanımlamaktadır. *Son Dönem Osmanlı Ulema ve Süfiyyesi*'nde, genellikle *Nutuk* eksenli resmî tarihine karşılık, popüler alanda yanlışıyla doğrusuyla sorgulayıcı yönde bir tarih yaklaşımının geliştirilme ihtiyacına dikkat çekmektedir.

Yazar eserin dördüncü bölümünde, eleştirilerin odağında "kült" bir tarihçi olarak nitelediği Fuat Köprülü'yü ele almaktadır. Müellif, Köprülü'ye yöneltilen eleştirilerden yola çıkarak, günümüz Türkiye ve dünya tarihçiliğinin konumunu tespit etmeye çalışmaktadır. *Ahmed Yesevî ve Yesevîlik Araştırmalarına Genel Bir Bakış ve Değişen Köprülü Modeli* yazarın araştırmalardaki kanaatini değiştiren sebepleri incelemektedir. Eserin son makalesi, *Türkiye Tasavvuf Tarihciliğinin "Mütebahhir" Âlimi: Abdülbaki Gölpınarlı*'nın birinci el kaynaklara vukufiyetine ve Köprülü ile karşılaştırılmasına dairdir.

Yazar, *Selçuklular, Osmanlılar ve İslâm* adlı eserinde, Türk tasavvuf tarihine yeni perspektif kazandırma gayesi güder. Makalelerinde bu hedefe yönelik akademik açılımlara yer verir. Bu yönüyle eser, akademik camiada kendini geliştirmek isteyen araştırmacılara yardımcı olacak niteliktedir.